

Manipulasjon og induksjon

Andreas Høstmælingen
fagsjef i Norsk psykologforening
anhostma@gmail.com

Grethe Nordhelle hevder jeg ikke har skjønnet den induktive metoden hun legger til grunn. Hun har fortsatt til gode å gjøre rede for hvordan en teori basert utelukkende på induksjon skal kunne anvendes forsvarlig.

DEBATT: MANIPULASJON

I en anmeldelse av boka *Manipulasjon – Forståelse og håndtering* skrev Andreas Høstmælingen i februarnummeret at Grethe Nordhelle inviterer til ukritisk jakt på manipulerende personer. Anmelderen har ikke skjønnet den induktive metoden, svarte forfatteren i forrige utgave. Konklusjoner om manipulasjon basert på generalisering av observasjoner gjort av én person, kan neppe sies å være et godt nok kunnskapsgrunnlag for å veilede praksis, svarer Høstmælingen her.

Nordhelle hevder i sitt svar til min anmeldelse av hennes bok at jeg ikke har forstått at den er bygd på en «*induktiv* tilnærming. Det vil si utledning av teori fra mangeårig unik erfaringsbasert kunnskap». Hun påstår videre at «denne tilnærmingen er det motsatte av først å danne seg en teori for deretter å anvende denne for å forstå virkeligheten». Her er jeg redd det er Nordhelle som ikke har forstått sin vitenskapsteori: å danne seg en teori basert på observasjoner, og å bruke teori for å forstå virkeligheten,

er begge ledd i den samme induktive prosessen: observasjoner blir grunnlaget for en teori, teorien blir deretter det generaliserte grunnlaget for å forstå nye observasjoner. Forstår man induktiv metode slik, er jeg helt enig i at det er dette Nordhelle gjør i sin bok *Manipulasjon*.

Min prinsipielle innvending er at hennes råd har implikasjoner for praksis som har potensielt stor innvirkning på menneskers liv. Det er derfor viktig å belyse hvor holdbare konklusjoner basert på induktiv metodikk er, før man implementerer dem i praksis.

Induksjon er en grunnleggende prosess i vitenskapsteoretisk sammenheng. All teori bygger i utgangspunktet på observasjoner. Det er imidlertid problematisk å implementere praksis basert på slik teori uten at man kvalitetssikrer teoriens gyldighet. Induksjon medfører at man «sampler» observasjoner som danner grunnlag for teori, og man kan i prinsippet fortsette å samle observasjoner som er i tråd med denne uten noensinne å være sikker på at teorien er bekreftet. Det var dette Karl Popper trakk fram som den induktive metodenes problem. Rent logisk vil ikke mange bekræftelser på en teori bekrefte den, men man trenger kun ett motbevis for å avkrefte den. I *Manipulasjon* finnes det ikke spor av en slik øvelse, noe som får undertegnede til å undre seg over om ikke teorien hadde hatt nytte av en noe mer nitid kvalitetssikringsprosess før den blir implementert som grunnlag for praksisveiledning. Et spørsmål som det hadde vært nyttig å avklare, kunne vært: Hvordan skal en person som er feilaktig anklaget for å være manipulator, kunne føre bevis for sin uskyld? Slik Grethe Nordhelle beskriver fenomenet manipulasjon i sin bok, er ikke dette mulig. Den som er en manipulator, er det ikke nødvendigvis i kraft av sine handlinger, men i kraft av agendaen som ligger bak disse handlingene. Og hvordan skal det kunne være mulig for en manipulator å overbevise den sakkyndige om sin uskyld hvis denne allerede har kommet fram til sin konklusjon? Alle forsøk på å overbevise blir tolket som ytterligere forsøk på manipulasjon.

Nordhelles teori om manipulasjon kan potensielt sett brukes i mange sammenhenger. I mekling, av sakkyndige i barnefordelingssaker eller i andre sammenhenger hvor man skal vurdere rettighetsspørsmål. All den tid konklusjoner om manipulasjon baseres på generalisering av observasjoner gjort av én person, kan neppe dette sies å være et godt nok kunnskapsgrunnlag for å veilede praksis. Rettsstatusen til de som skal vurderes etter denne teorien, vil således være høyst usikker.

Nordhelles forkjærlighet for induksjon som grunnlag for konklusjoner kommer ytterligere til syne gjennom hennes påstand om at boken hennes har hjulpet mange, noe som føres som et motbevis mot min bekymring om ubegrunnet forfølgelse. Det er åpenbart at de som har vært offer for fenomenene Nordhelle beskriver, kan føle seg hjulpet av boken. Men det er også et annet potensielt offer, den personen som beskyldes for å være manipulator, basert på den sakkyndiges konklusjoner om hans eller hennes skjulte agenda. Når slike vurderinger skal gjøres av fagfolk, må først teorigrunnlaget være grundig kvalitetssikret.

Nordhelle skriver at «min teori om fenomenet manipulasjon oppsto som forklaring på det de [klienter] opplevde. Slik blir teori dannet». Jeg er helt enig. Slik blir teori dannet. Den virkelige utfordringen er imidlertid å få teorien tilstrekkelig bekreftet eller avkrefte før den brukes som vurderingsgrunnlag.

anhostma@gmail.com